

Yeni Turistik Ürün Olarak Futbol-Kamp Turizmi: Erzurum Yüksek İrtifa Kampı Örneği

Arş. Gör. Yusuf BAYRAKTAR
Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği Bölümü
yusuf.bayraktar@atauni.edu.tr

Arş. Gör. Zühal AKSAKALLI
Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi
Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü
zuhal.aksakalli@atauni.edu.tr

Doç. Dr. Gökalp Nuri SELÇUK
Atatürk Üniversitesi Turizm Fakültesi
Turizm İşletmeciliği Bölümü
gokalps@atauni.edu.tr

Özet

Turizm talebinin sürekli değişen yapısı, turistik ürün çeşitlendirme çalışmalarını gündeme getirmektedir. Buna bağlı olarak artan rekabet koşullarına ve değişen alternatif turizm talebine cevap verebilmek için sektör otoriteleri turistik ürün çeşitlendirme çalışmalarına yönelmektedir. Bir kış turizmi kenti olan Erzurum, ölü sezon olarak görülen yaz mevsimini spor kampları ile değerlendirerek bölge ekonomisindeki mevsimsel kırılma noktalarını giderme yolunda adım atmıştır. Bu araştırma Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ni alternatif turizm hareketliliği yaratma ve turistik ürün çeşitlendirme kapsamında değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Araştırma kapsamında literatür taraması yolu ile Erzurum ili beşeri ve coğrafi özellikler bakımından incelenmiş ve yüksek irtifa kampı için uygunluğu konusundaki veriler ortaya konulmuştur. Araştırma verileri ve değerlendirmeler 2016 Eylül ayı içerisinde Erzurum'da yüz yüze görüşme tekniği ile ulaşılan 7 yöneticiden (konaklama işletmeleri, menajerlik şirketi ve Yüksek İrtifa Kamp Merkezi yöneticileri) sağlanmış ve yorumlanmıştır. Görüşmede kullanılan mülakat formu, aynı alanda daha önceki çalışmalar esas alınarak geliştirilmiştir. Araştırma kapsamında Erzurum ilinde Yüksek İrtifa Kamp Merkezi dâhilinde 13 adet kullanımda olan futbol sahası, 2095 yatak kapasitesine sahip toplam 6 adet konaklama işletmesi olduğu ve kamp merkezinde 2016-2017 sezonu öncesinde 23 futbol takımının kamp yaptığı tespit edilmiştir. Erzurum ilinin futbol kamp organizasyonlarına ek olarak diğer spor dallarına yönelik kamp çalışmalarına da uygun olduğu yönünde veriler elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Futbol Turizmi, Yüksek İrtifa, Erzurum.

Football-Camping as a New Touristic Product: Erzurum High Altitude Camp Sample

Abstract

The constantly changing nature of tourism demand brings to the agenda the diversification of tourist products. Accordingly, in order to be able to respond to increasing competition conditions and

changing alternative tourism demand, the sector authorities are turning to tourism product diversification studies. As a winter tourism city, Erzurum has taken the step of eliminating seasonal fragilities in the regional economy by evaluating the summer season, which is seen as a dead season, with sportsmen. This research aims to evaluate Erzurum High Altitude Camp Center within the scope of creating alternative tourism activity and diversification of touristic product. In the scope of the research, the literature has been examined in terms of human and geographical characteristics of Erzurum province and the data about the suitability for high altitude camp have been presented. Research data and evaluations In September 2016, 7 managers (accommodation management, managerial company and High Altitude Camp Center managers) reached and interpreted in Erzurum with face-to-face interview technique. The interview form used in the interview was developed in the same field based on previous studies. Within the scope of the research, it is determined that there are 13 accommodation units in the High Altitude Camp Center in Erzurum and there are 6 accommodation facilities with a capacity of 2095 beds and 23 football teams camped in the camp center before the 2016-2017 season. In addition to the football camp organizations of Erzurum province, it has been given that it is also suitable for camping activities for other sports branches.

Key words: Football Tourism, High Altitude, Erzurum.

Giriş

Yapısı itibariyle sürekli değişen ve gelişen turizm sektörü, ülke ekonomilerinde önemli bir yer tutmaktadır. Turizm sektörü özellikle ülkeler arasındaki kalkınma farklılıklarının azaltılması açısından gelişmekte olan ülkeler için daha fazla önem taşımaktadır. Sanayi ve teknoloji alanında yeterli kaynağı bulunmayan ve gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmış ülkeler, kendi potansiyel kaynaklarını ön plana çıkararak gelişmeyi hedeflemektedir.

Turizmdeki teknolojik gelişmeler ve ortaya çıkan yeni eğilimler, endüstri içerisinde bir rekabet ortamı oluşturmaktadır. Oluşan bu rekabet ortamı beraberinde alternatif yeni ürün oluşturmayı getirmektedir. Rekabet koşullarının artması işletmeleri yeni pazar arayışı içine sokmakta ve yeni politikalar geliştirmek zorunda bırakmaktadır. Turizm sektöründe faaliyet gösteren işletmeler hem rekabet ortamına ayak uydurabilmek hem de değişen turistik eğilimlere cevap verebilmek için turistik ürün çeşitlendirmesi çalışmaları yapmaktadır.

Turizm sektörünün mevsimsel özellik taşıması bölge ekonomileri için bir kırılganlık doğurmaktadır. Kıy turizmine hizmet veren destinasyonlar için kış mevsimi, kış turizmine hizmet veren destinasyonlar için yaz mevsimi ölü sezon olarak adlandırılmakta ve turizmin olumlu etkileri bütün yıla yayılamamaktadır. Alternatif turistik ürün üretebilme ve arz edebilme potansiyeli açısından Türkiye'nin yeterli kaynak ve imkâna sahip olduğu bilinmektedir. Dolayısıyla kamu ve özel sektör girişimleri bu doğrultuda faaliyetler oluşturmaya çalışmaktadır. Turistik ürün çeşitlendirme çalışmalarının başarıya ulaşması mevsimsel farkların ortadan kaldırılmasını sağlayacak ve ölü sezondan doğan kırılganlıkları azaltacaktır.

Türkiye'de var olan zengin sosyal, kültürel ve coğrafi kaynak potansiyeli turistik ürün çeşitlendirme konusunda önemli bir avantaj sağlamaktadır. Bu potansiyelin kamu ve özel sektör tarafından iyi değerlendirilmesi, ülke turizminin gelişimi açısından önem arz etmektedir. Turistik ürün çeşitlendirmesine yönelik çalışmalar, ilgi gören turizm türleri ve bölgenin sahip olduğu değerler göz önünde bulundurularak yapılmaktadır. Önemli bir alternatif turizm türü olan spor turizmi Türkiye olanakları dikkate alındığında bir fırsat olarak karşımıza çıkmaktadır. Spor turizmi çeşitli bölgelerde

turistik ürün çeşitlendirme amacıyla sıkça kullanılmakta ve bölge ekonomilerindeki mevsimsel dalgalanmaları giderme konusunda önemli bir rol oynamaktadır.

Turizm türleri içerisinde önemli bir noktada bulunan spor turizmi kendi içerisinde de çeşitli alt dallara ayrılmaktadır. Literatürde “su altı dalış turizmi, hava sporları turizmi, dağcılık, akarsu turizmi, futbol turizmi, av turizmi ve golf turizmi çeşitleri başta olmak üzere birçok spor turizmi türlerine rastlamak mümkündür. Bu çalışmada spor turizmi kapsamında yer alan kamp ve antrenman turizmi incelenmiştir.

Günümüzde özellikle takım sporları bağlamında spor faaliyetleri ilgi odağı haline gelmiştir. İnsanların kıyı turizminden uzaklaşıp yeni eğilimler içerisine girdiği bu dönemde spor faaliyetlerinin yarattığı turistik faaliyetlere olan talebin artması bölge ve ülke ekonomilerine kayda değer gelirler olarak yansımaktadır (Uluslan ve Batman, 2010). İnsanların büyük bir ilgiyle takip ettiği futbol karşılaşmaları ve diğer sportif organizasyonlar turizm sektörü açısından değerlendirilmeye açık bir fırsat olarak görülmektedir.

Antrenman ve kamp turizmi spor turizminin önemli bir faaliyet alanı olarak kabul edilmektedir (Hazar, 2007). Spor takımları ya da münferit sporcular her sezonun başlangıcında ya da ara dönemde bir hazırlık dönemi geçirmektedir. Sporcuların sezona iyi bir başlangıç yapması ve bunun sürdürülebilir olması için kamp dönemlerinin oldukça önemli bir süreç olduğu değerlendirilmektedir. Antrenman ve kamp dönemleri için destinasyon seçimi rakım yüksekliği, iklim şartları ve doğal koşullar gibi birçok etken dikkate alınarak yapılmaktadır. Spor organizasyonlarında ön plana çıkan Avrupa ülkeleri ve diğer dünya ülkeleri incelendiğinde profesyonel spor liglerinin sezon takvimleri büyük ölçüde aynı tarihleri kapsamaktadır. Türkiye’de sezon arası dönemde sıcaklık ve iklim şartları düşünüldüğünde antrenman ve kamp merkezi olarak Antalya bölgesi seçilmektedir. Yaz döneminde ise daha yüksek rakım ve daha ılık hava sıcaklıklarına sahip bölgeler tercih edilmektedir. Ayrıca yaz dönemi antrenman ve kamp yeri seçiminde rakım yüksekliği, uygun nem oranı, sıcaklık ve oksijen koşulları dikkate alınan faktörler arasında yer almaktadır (Demir ve Demir 2013). Bu faktörler göz önünde bulundurulduğunda yüksek irtifa kamp merkezlerinin önemi ortaya çıkmaktadır.

Yüksek irtifada yapılan antrenmanlar sporcuların sezon içi performans düzeylerini ve dayanıklılık seviyelerini olumlu yönde etkilemektedir (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007). Sporcuların fiziksel anlamda kendilerini daha iyi hazırladıkları yüksek irtifa kamp merkezleri dünyada olduğu gibi Türkiye’de de birçok profesyonel kulüp tarafından tercih edilmektedir (Demir ve Demir 2013). Bu çalışmada Türkiye’de faaliyet gösteren birçok spor takımının veya münferit sporcuların yaz döneminde antrenman ve kamp merkezi olarak tercih ettiği Erzurum ilinde bulunan Yüksek İrtifa Kamp Merkezi incelenmiş ve bölge turizmi açısından değerlendirilmiştir.

Turistik Ürün Çeşitlendirme

Turistik ürünlerin yapısının sürekli olarak değişmesi insanların temel ihtiyaç ve arzularındaki değişime bağlı olarak açıklanmaktadır. Günümüzde deniz-kum-güneş turizmi dışındaki alternatif turistik çekiciliklere ilgi duyan yeni bir turist profili kendini göstermektedir. Bu turistler kendini farklı maceralara atmak isteyen, farklı kültürlerle bir araya gelmekten haz alan veya farklı seyahat türlerini tercih eden insanlardan oluşmaktadır. Değişen bu turist profili artık turizm kavramını deniz kum güneş üçlüsünden ayırarak boş zaman değerlendirme aktiviteleri konumuna getirmektedir (Çolak, 2009). Bir turistik destinasyonun gelişen rekabet ortamında sürekli değişiklik gösteren tüketici eğilimlerine karşı mevcut pozisyonunu koruması, geliştirmesi, gelirini arttırması veya yeni

turistik ürünler üretmesi, turistik ürün çeşitlendirmesi kavramı ile açıklanmaktadır (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011).

Bölgede turistik ürünlerin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi ülkede bulunan arz kaynaklarının kaliteli ve bol olmasına bağlıdır. Deniz kum güneş üçlüsü kapsamındaki kıyı turizmine ek olarak alternatif turizm türleri üretilmesi ve turizm hareketlerinin sağlam temellere dayandırılması için bölgede doğal, kültürel ve tarihi kaynakların bol olması ön şart olarak kabul edilmektedir (Hacıoğlu ve Avcıkurt, 2011).

Turistik ürün çeşitlendirme temeline dayanan bu çalışma yeterli arz kaynaklarına sahip, gerekli coğrafi koşulları sağlayan Erzurum ilinde bulunan Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin bölge turizmi açısından değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bölgedeki arz kaynaklarının genel anlamda kış turizmi kapsamında düzenlendiği düşünülürse bölge için ölü sezon olarak yaz dönemi işaret edilebilir. Buna bağlı olarak bölge ekonomisi açısından mevsimsel kırılmalıkları gidermek adına yaz dönemini turistik açıdan canlandırma çalışmaları kapsamında bölgede Yüksek İrtifa Kamp Merkezi kurulmuştur. Yüksek İrtifa Kamp Merkezi bir alternatif turizm hareketliliği oluşturma kapsamında bölge turizminin yaz döneminde de canlı tutulması amacıyla hizmet etmektedir. Devlet destekli olarak düzenlenen bu kamp merkezi sayesinde turistik ürünler çeşitlendirilecek ve sezonlar arası farklar azaltılabilecektir.

Yüksek İrtifa Kampı Kavramı

Profesyonel spor aktivitelerinde faaliyet gösteren sporcular için antrenman, önemli ve vazgeçilmez bir olgudur. Sporcuların spor organizasyonlarında başarı elde edebilmesi için organizasyona katılmadan önce kendilerini iyi bir şekilde hazırlamaları gerekmektedir. Bu hazırlık dönemleri genellikle kamp şeklinde belli sürelerle yapılmaktadır. Bu hazırlık dönemleri sporcuların bedensel anlamda spor organizasyonlarına hazırlanmasını kapsadığı gibi teknik, taktik, teorik ve zihinsel anlamda kendilerini geliştirmelerini de içermektedir. Takım sporlarının hazırlık süreçleri genellikle 2-3 ay sürerken, kimi atletizm alanlarında bu süreç 5-6 aya kadar uzamaktadır. Sporcuların müsabakalarda başarılı olabilmesi için disiplinli bir şekilde geçirdikleri bu süreç, 'antrenman ve kamp dönemi' olarak adlandırılmaktadır (Sevim, 2002).

Sporcuların organizasyonlara hazırlandıkları bu kamp dönemleri, standart tarihlere dayanmasa da genel anlamda iki önemli kamp dönemi dikkat çekmektedir. Birinci kamp dönemi olarak organizasyonun başlamasından önce gerçekleştirilen hazırlık dönemi gösterilebilir. İkinci kamp dönemi ise organizasyonun ortasındaki süreçte gerçekleştirilen hazırlık dönemi olarak değerlendirilmektedir (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007).

Sporcuların sezon öncesi ve sezon arası kamp yeri rakım, sıcaklık, nemlilik, rüzgâr, konum, doğal çevre, iklim ve bitki örtüsü ve beşeri çevre özellikleri dikkate alınarak seçilmektedir (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007). Sezon öncesi ve sezon arası kamp dönemlerinde destinasyon seçimi için dikkate alınan özellikler göz önünde bulundurulduğu takdirde yüksek irtifa kamp merkezlerinin avantajları ortaya çıkmaktadır. Yüksek irtifada yapılan antrenman çalışmaları, sporcuların sezon içi performans düzeylerini ve dayanıklılık seviyelerini olumlu yönde etkilemektedir. Sporcuların bedensel anlamda fayda sağlaması için seçtikleri yüksek irtifa kamp merkezinin en az 1750 – 2250 m yükseklikte olması gerekmektedir. Hazırlık döneminin en az 2 – 3 haftalık bir çalışma programından oluşması gerekmektedir (Toy ve Eymirli, 2012). Sporcuların bedensel olarak daha iyi bir hazırlık süreci yaşamaları yönünde büyük bir avantaj yaratan yüksek irtifa kamp merkezleri dünyada olduğu gibi Türkiye'de de birçok profesyonel kulüp tarafından tercih edilmektedir (Demir ve Demir 2013).

Dünyada Avusturya gibi yüksek irtifa özelliği taşıyan bölgeler, Türkiye'deki büyük çaptaki futbol kulüpleri de dahil olmak üzere birçok ünlü kulüp tarafından tercih edilmektedir.

Yöntem

Araştırmanın amacı Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ni turistik ürün çeşitlendirme kapsamında değerlendirmektir. Bu doğrultuda Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin sahip olduğu potansiyel dâhilinde olumlu yönleri ve gelişim imkânları ele alınırken, mevcut eksikliklere ve gelişim fırsatlarına da dikkat çekilmeye çalışılmıştır.

Erzurum ilinin beşeri ve coğrafi niteliklerini ortaya koymak amacıyla ikincil veri ve bilgiler derlenerek değerlendirilmiştir. Araştırma verilerini toplama noktasında ise yüz yüze görüşme tekniği kullanılmıştır. Kuş'a (2003) göre yaygın veri toplama yöntemlerinden biri olarak değerlendirilen görüşme veya mülakat, önceden hazırlanmış bazı sorulara karşılık, soruların yöneltildiği kişinin yanıtlar vermesi amacını taşıyan bir söyleşi niteliği taşımaktadır. Luborsky ve Rubinstein (1995) çalışmalarında nitel araştırmaların "konuyla ilgili amaç ve hedeflerin karşılanma düzeyine göre ve örneklemedeki ünitelerin uygunluğuna göre değerlendirilmesi gerektiğini" belirtmektedir. Bu üniteler bireyler, sözcükler, gözlemler, vakalar, faaliyetler, sosyal süreç veya araştırmadaki herhangi bir konu olabilmektedir (Başkale, 2016). Bu noktadan hareketle Erzurum Büyükşehir Belediyesi, Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi, futbol turizmi talebini karşılayan Erzurum Palandöken ve Konaklı Kayak Merkezi İşletme Dairesi Başkanlığı, özel konaklama işletmeleri ve spor kulüpleri ile kamp merkezi arasında aracılık rolü üstlenen spor acentelerinden oluşan kuruluşların 7 yöneticisi ile önceden hazırlanmış görüşme formu doğrultusunda yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmelerin gerçekleştiği bu kuruluşlar Erzurum'da düzenlenen kamp organizasyonunun çeşitli ayaklarını oluşturan paydaşlardan meydana gelmektedir. Görüşmeler 2016 Eylül ayı içerisinde Erzurum ilinde bizzat kuruluşlara gidilerek gerçekleştirilmiştir. Söz konusu görüşme formu Erem (2009)'in yapmış olduğu çalışmadaki görüşme formu referans alınarak hazırlanmış ve sorular değiştirilmeden yöneticilere yöneltilmiştir. Formda yer alan sorular şu şekildedir:

- Futbol turizmi nedeniyle, bir yıl içerisinde, tesisinize gelen futbol kulübü sayısı kaçtır?
- Gelen takımlar ortalama kaç kişilik gruplarla gelmektedir?
- Gelen takımlar ortalama ne kadar süre konaklamaktadır?
- Futbol turizmi amacıyla tesisinize gelen turistler genellikle hangi aylarda gelmektedir?
- Futbol turizmi mevsimsel talebi olumlu etkilemekte midir?
- Ülkemizde futbol sahaları yapılırken hangi hususlar dikkate alınmalıdır?
- Tesisiniz futbol turizmi amacıyla kulüplerden ve seyahat acentelerinden gelen talepleri karşılayabilmekte midir? (Örneğin bir yıl içinde 10 takım konaklama talep edebilir, bunun kaçına olumlu cevap veriliyor?)
- Futbol turizminin gelişmesi konusunda önerileriniz nelerdir?
- Futbol turizminin gelişmesi konusunda kamu ve sektörden beklentileriniz nelerdir?

Yöneticilerin bu sorulara verdikleri cevaplar doğrultusunda kamp merkezine ve Erzurum ilinin yüksek irtifa kamp çalışmaları potansiyeline yönelik değerlendirme ve düşünceler geliştirilmeye çalışılmıştır.

Bulgular ve Tartışma

Erzurum'un Coğrafik Özellikleri

Kamp ve antrenman yerinin seçiminde sporcular ve spor türünün, kamp yapılacak yerin coğrafi ve beşeri özellikleri önemli ölçüde dikkate alınan unsurlar arasında yer almaktadır (Demir ve Demir, 2013). Özellikle güç, performans, kondisyon ve dayanıklılık gibi özelliklere dayanan spor dallarında, uygun zaman ve doğru yer seçilerek yapılan antrenman çalışmaları başarıyı getirmektedir.

Araştırmanın yapıldığı Erzurum ili Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Deniz seviyesinden 1950 metre yükseklikte büyük bir yerleşim yeri olan Erzurum ili, Palandöken dağlarının kuzey eteklerinde kurulmuştur (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007). Erzurum'un sahip olduğu bu yüksekliğin, kente yüksek irtifa spor-kamp merkezi olma yolunda bir avantaj sağladığı görülmektedir.

Profesyonel spor kulüplerinin kamp yeri seçiminde göz önünde bulundurdıkları en önemli coğrafi unsurlar bölgenin sıcaklık değerleri, yağış miktarları, nem oranı, rüzgâr durumu ve oksijen oranı şeklinde sıralanabilmektedir (Demir ve Demir, 2013). Bu doğrultuda Tablo 1'de Erzurum'un aylık ortalama sıcaklık değerleri ve yağış miktarları verilmiştir.

Tablo 1. Erzurum'daki bazı iklim elemanlarının aylık ortalama değerlerinin dağılımı

| ERZURUM | Ocak | Şubat | Mart | Nisan | Mayıs | Haziran | Temmuz | Ağustos | Eylül | Ekim | Kasım | Aralık |
|---|--|-------|------|-------|-------|---------|--------|---------|-------|------|-------|--------|
| | Uzun Yıllar İçinde Gerçekleşen Ortalama Değerler (1950 - 2015) | | | | | | | | | | | |
| Ortalama Sıcaklık (°C) | -9.3 | -7.9 | -2.3 | 5.5 | 10.6 | 14.9 | 19.3 | 19.4 | 14.6 | 8.0 | 0.7 | -6.1 |
| Ortalama En Yüksek Sıcaklık (°C) | -4.0 | -2.4 | 2.9 | 11.2 | 16.9 | 21.9 | 26.7 | 27.3 | 22.7 | 15.3 | 6.7 | -1.0 |
| Ortalama En Düşük Sıcaklık (°C) | -14.3 | -13.0 | -6.9 | 0.1 | 4.1 | 7.1 | 11.0 | 10.8 | 6.0 | 1.5 | -4.3 | -10.6 |
| Ortalama Güneşlenme Süresi (saat) | 3.1 | 4.3 | 5.1 | 6.3 | 8.0 | 10.2 | 11.2 | 10.7 | 9.0 | 6.7 | 4.7 | 3.0 |
| Ortalama Yağışlı Gün Sayısı | 11.3 | 11.1 | 12.8 | 14.2 | 16.6 | 11.0 | 6.4 | 5.3 | 5.0 | 9.9 | 9.2 | 10.8 |
| Aylık Toplam Yağış Miktarı Ortalaması (kg/m2) | 19.6 | 23.1 | 32.0 | 51.5 | 70.3 | 46.7 | 25.8 | 16.5 | 22.5 | 46.8 | 30.7 | 20.5 |

Kaynak: (D.M.İ. Genel Müdürlüğü 1950-2015)

Tablo 1 incelendiğinde şiddetli bir karasal iklime sahip olan Erzurum'da yıllık ortalama sıcaklık değerinin yaklaşık 5.6 °C olduğu görülmektedir. Kış aylarında ortalama sıcaklık 0° C'nin altında seyretmektedir. Buna göre Erzurum ilinin kış sporları için ayrı bir spor kamp turizmi potansiyeli taşıdığı söylenebilir. Ayrıca Erzurum'da kış aylarının sıcaklık değerlerinin 0° C'nin altında bir ortalamaya sahip olması, Erzurum'un bu aylar içerisinde kış sporları haricinde diğer spor dalları için kamp yeri açısından elverişsiz olduğunu göstermektedir. Erzurum'un sahip olduğu yaz ayları ortalama sıcaklık değerleri spor-kamp turizmi bakımından uygun değerler olarak kabul edilebilir. Sonuç olarak Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin sezon öncesi futbol kamp dönemi için uygun sıcaklık değerlerine sahip olduğu belirtilmektedir (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007).

Havadaki nem oranı kamp yapan sporcuların performanslarına etki eden iklimsel faktörlerden biridir (Toy ve Eymirli, 2012). Erzurum'da yaz aylarında aylık ortalama nem oranları % 49 ile %63 arasında değerler almaktadır. Ölçülen bu nem oranlarının bölgede kamp yapan sporcular için uygun düzeyde olduğu düşünülmektedir (Koca, Zaman ve Coşkun, 2007). Tablo 1 incelendiğinde yaz aylarındaki aylık ortalama yağışlı gün sayısı ve yağış miktarının kamp yapan sporcuları olumsuz yönde etkilemeyecek değerler olduğu görülmektedir.

Erzurum'un Futbol Turizmi Potansiyeli

Erzurum'un futbol turizmine yönelik hizmet veren konaklama işletmeleri Tablo 2.'de gösterilmektedir.

Tablo 2. Erzurum'da futbol turizmine hizmet veren konaklama işletmelerinin özellikleri

| Konaklama İşletmesi | Yıldız | Oda Sayısı | Yatak Sayısı |
|---------------------|------------|------------|--------------|
| Sway Hotels | 5 Yıldızlı | 181 | 450 |
| Polat Resort Hotel | 5 Yıldızlı | 230 | 637 |
| Palan Otel | 4 Yıldızlı | 158 | 316 |
| Dedeman Palandöken | 4 Yıldızlı | 186 | 376 |
| Dedeman Ski Lodge | 4 yıldızlı | 66 | 150 |
| Snow Dora Hotel | - | 83 | 166 |
| Toplam | | 904 | 2095 |

Erzurum'da bulunan Yüksek İrtifa Kamp Merkezi bölgenin turizm potansiyeli açısından büyük önem taşımaktadır. Buna bağlı olarak Erzurum'un konaklama tesisleri ve bu tesislerin özellikleri futbol turizmi açısından kayda değer bir arz kaynağı oluşturmaktadır. Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi, Palandöken Dağı eteklerinde kurulduğu için konaklama yeri ile kamp alanının uzaklık mesafesini önemseyen spor kulüpleri genel olarak Palandöken Dağında bulunan konaklama işletmelerini tercih etmektedir. Tablo 2'de spor kulüplerinin konaklama tercihlerini kullandıkları konaklama işletmeleri verilmekle birlikte Erzurum'da yer alan diğer konaklama işletmelerine değinilmemiştir. Şehir merkezinde yer alan turizm işletme belgesine sahip yedi adet konaklama işletmesi ve dört adet yiyecek içecek işletmesi bulunmaktadır. Tablo 2'de Erzurum'da futbol kampı için gelen spor kulüplerinin tercih ettiği konaklama işletmelerinin kapasiteleri incelendiğinde oda sayısının toplamda 904 ve yatak sayısının toplamda 2095 olduğu görülmektedir. Konaklama işletmeleri yöneticileri, Yüksek İrtifa Kamp Merkezi yöneticisi ve menajerlik şirketi yöneticisi ile yapılan yüz yüze görüşmede Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ne olan talebin toplam oda sayısı ve yatak sayısı açısından karşılandığı sonucuna varılmıştır. Ancak Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin geliştirme ve genişletme planları dikkate alındığında konaklama tesislerinin talebi karşılama konusunda kapasitelerinin yetersiz kalacağı düşünülmektedir.

Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin fiziki özellikleri içerisinde ulaşım imkânlarının önemli bir yer tuttuğu açıktır. Yüksek İrtifa Kamp Merkezi Erzurum şehir merkezinde yer almakla birlikte Palandöken'de bulunan konaklama işletmelerine yakınlığı ile ulaşım anlamında spor kulüpleri için avantajlı bir alanda kurulmuştur. Ayrıca uluslararası uçuşa elverişli olan Erzurum Havalimanı şehir merkezine yaklaşık 5 km, Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ne ve konaklama işletmelerine ise yaklaşık 15 km mesafede bulunmakta ve bu durum kamp için gelen spor kulüplerinin olumlu görüş bildirmesini sağlamaktadır.



Şekil 1. Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi

Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi, Erzurum Büyükşehir Belediyesi tarafından inşa edilmiş ve Erzurum Büyükşehir Belediyesi yönetiminde 2014-2015 sezonunda hizmet vermeye başlamıştır. Ayrıca Erzurum'da Yüksek İrtifa Kamp Merkezi dışında kamp için kullanılabilir futbol sahaları bulunmaktadır. Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ne ait futbol sahaları ve Erzurum'da bulunan kamp için elverişli olan diğer futbol sahaları, Tablo 3'te görülmektedir.

Tablo 3. Erzurum'da bulunan futbol sahaları ve özellikleri

| Tesis Adı | Yükseklik | Konaklama İşletmelerine Uzaklığı | Faaliyet Durumu | |
|---|------------------|----------------------------------|-----------------|---------|
| Kazım Karabekir Stadyumu | 1825 m. | 7.1 km. | Kullanımda | |
| Kazım Karabekir Stadyumu çevresindeki futbol sahaları | 1. Futbol sahası | | | 1829 m. |
| | 2. Futbol sahası | | | 1830 m. |
| | 3. Futbol sahası | | | 1833 m. |
| | 4. Futbol sahası | | | 1835 m. |
| | 5. Futbol sahası | | | 1836 m. |
| 6. Futbol sahası | 1840 m. | | | |
| Atatürk Üniversitesi | 1. Futbol sahası | 5.3 km. | Kullanımda | |
| | 2. Futbol sahası | | | 1900 m. |
| Yüksek İrtifa Kamp Merkezi | 1. Futbol sahası | 2.1 km. | Kullanımda | |
| | 2. Futbol sahası | | | 1979 m. |
| | 3. Futbol sahası | | | 1980 m. |
| | 4. Futbol sahası | | | 2000 m. |
| | 5. Futbol sahası | | | 2006 m. |
| | 2020 m. | | | |

Kaynak: (Erzurum'un Yüksek İrtifa Sporcu Kampları Açısından Potansiyeli, Toy & Eymirli, 2012, s. 5).

Tablo 3'te Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin 5 adet futbol sahasına sahip olduğu görülmektedir. Bu sahalardan biri FIFA ve UEFA, diğer dördü UEFA standartlarına göre tasarlanmıştır. Yüksek İrtifa Kamp Merkezi içerisinde birbirine bitişik şekilde inşa edilen beş futbol sahası, tribünler ve

içerisinde soyunma odaları, duş, hakem odaları ve toplantı odaları bulunduran merkez bina yer almaktadır. Ayrıca Yüksek İrtifa Kamp Merkezi geliştirme ve genişletme planlaması kapsamında ek olarak altı adet daha futbol sahası inşa aşamasındadır. Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ne gösterilen yoğun talebin karşılanması amacıyla Tablo 3'te belirtilen Kazım Karabekir Stadyumu ve çevresindeki futbol sahaları ile Atatürk Üniversitesi'ne ait iki futbol sahası da zaman zaman kullanılmaktadır.

Spor kulüplerinin başarılı bir sezon geçirmek amacıyla yaptığı spor kampları sezon öncesi ve sezon arası olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Sezon öncesi kamp dönemleri sezon arası kamp dönemlerine göre daha uzun süreye yayılmasından dolayı kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Sezon öncesi kamp dönemi birinci ve ikinci kamp dönemi olmak üzere iki devreden oluşmaktadır. Sezon öncesi kamp döneminin bu iki devresinin her biri 10-14 günden oluşmaktadır. Spor kulüpleri genellikle bu iki kamp evresini farklı bölgelerde geçirmekle birlikte iki kamp evresini aynı bölgede gerçekleştiren spor kulüpleri de bulunmaktadır. Sporcuların dayanıklılık ve sezon içi performans düzeylerinin artırılması amacıyla seçilen yüksek irtifa kamp bölgeleri her iki kamp döneminde de hizmet vermektedir. Ancak iklim şartları dikkate alındığında Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi, sezon arası kamp döneminde futbol kampları için uygun görülmemektedir. Bu açıdan Haziran-Temmuz-Ağustos bandında Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi sezon öncesi kamp döneminin her iki devresinde de hizmet verebilme potansiyeline sahiptir.

Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ni sezon öncesi futbol kampı için 2015-2016 sezonu öncesinde toplamda 20 takım, 2016-2017 sezonu öncesinde ise toplamda 23 takım tercih etmiştir. Sezon öncesi için gelen spor kulüpleri ortalama 45 kişilik kafileler halinde kamp çalışmaları yapmaktadır. Bu rakam süper lig takımlarında 55'i bulabilirken amatör lig takımlarında 30'a kadar düşebilmektedir. Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ni tercih eden spor kulüpleri sezon öncesi kamp dönemlerinin bir devresini yaklaşık 10-14 gün olarak gerçekleştirmektedir.

Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi futbol kulüplerine kamp hizmeti vermenin yanı sıra Türkiye Futbol Federasyonu Futbol Gelişim Direktörlüğü tarafından düzenlenen UEFA A Lisans Kursu ve UEFA B Lisans Kursu'na ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca Türkiye Futbol Federasyonu ve Ülker tarafından düzenlenen Kız ve Erkek Futbol Köyleri Projesi, Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi ev sahipliğinde hayata geçirilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmada Erzurum ilinin futbol turizmi potansiyelinin ortaya çıkarılması temel amaç olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda araştırmada ilk olarak turistik ürün çeşitlendirme, futbol turizmi ve yüksek irtifada futbol kampı olguları ikincil veri ve bilgilerin derlenmesiyle değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda futbol kamplarının yüksek irtifa da gerçekleşmesinin sporcu dayanıklılığı ve sezon boyu performansı açısından önemli olduğu görüşü ön plana çıkmıştır. Erzurum Yüksek İrtifa Kamp Merkezi yöneticisi, konaklama işletmeleri yöneticileri ve menajerlik şirketi yöneticisi ile yapılan yüz yüze görüşme sonucunda Erzurum'un futbol turizmi potansiyelinin ortaya çıkarılması, kış turizmine yönelik hizmet veren ilin yaz mevsiminde yaşadığı mevsimsel kırılma noktaları en aza indirdiği ve geliştirildiği takdirde sezonlar arası farklılıkların ortadan kalkacağı bilgisi alınmıştır. Yüz yüze görüşmelerden elde edilen önemli bilgilerden biri de Erzurum'da gerçekleştirilen futbol kamp organizasyonlarının bölge turizm imajına olumlu yansımalarıdır. Ayrıca Erzurum'da düzenlenen futbol kamp organizasyonları bölge turizminin sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşma noktasında olumlu etki yarattığı söylenebilir.

Erzurum'un coğrafi özellikleri incelendiğinde sıcaklık değerleri, yağış miktarları, nem oranı, rüzgâr durumu ve oksijen oranı yüksek irtifada kamp yapan sporculara gerekli faydayı sağlayacak uygunlukta olduğu ve yüksek irtifa kamp merkezi olarak değerlendirilebileceği görülmektedir. Bu coğrafi unsurlar göz önünde bulundurularak Erzurum'un sert kış mevsimine sahip olması, kış sporları hariç spor kampı için uygun görülmediği yorumu yapılabilmektedir. Bu noktadan hareketle sezon öncesi ve sezon arası kamp dönemi olmak üzere ikiye ayrılan futbol kamp dönemleri arasından yalnızca sezon öncesi kamp döneminde Erzurum'un destinasyon olarak seçilmesi uygun olacağı görüşü ortaya çıkmıştır. Ayrıca Yüksek İrtifa Kamp Merkezi yöneticisi ile yapılan görüşmeler sonucunda futbol kampı için gelen spor kulüplerinin özellikle serin hava şartlarından memnun kaldıkları bilgisine ulaşılmıştır.

Erzurum'da yer alan futbol turizmine hizmet eden konaklama işletmeleri oda ve yatak kapasiteleri noktasında mevcut talebi başa baş noktasında karşılayabildiği, ancak Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin geliştirme ve genişletme çalışmaları sonucunda kapasitelerin yetersiz kalacağı görüşü yöneticilerle yapılan mülakatlarda dile getirilmiştir.

Görüşülen yönetici beyanlarında, Erzurum Havalimanı'nın uluslararası uçuşlara elverişli olması; şehir merkezine, konaklama işletmelerine ve Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'ne yakın olması ulaşım konusunda spor kulüplerinin olumlu görüş bildirmelerini sağlayan önemli noktalardan biri olarak ön plana çıkmıştır. Ayrıca Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin şehir merkezinde olmakla beraber konaklama işletmelerinin çok yakınında olması spor kulüplerini ulaşım konusunda olumsuz yönde etkilememektedir. Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin biri FIFA ve UEFA, diğer dördü UEFA standartlarında kullanımda olan 5 adet, inşa aşamasında 6 adet futbol sahasına sahip olması, Atatürk Üniversitesi'nin sahip olduğu 2 adet futbol sahası, Kazım Karabekir Stadyumu ve çevresindeki futbol sahaları Erzurum'un futbol turizmine yönelik potansiyelini ortaya çıkarmaktadır.

Yüksek İrtifa Kamp Merkezi yöneticisi ile yapılan yüz yüze görüşmede;

“Düzenlenen futbol kamp organizasyonlarının temel amaçları arasında bölgesel veya ülkesel tanıtım ve pazarlama faaliyetlerine katkıda bulunmak vardır. Ayrıca Büyükşehir Belediyesi yönetiminde faaliyetlerini sürdüren kamp merkezi genç nüfusun sporla meşgul edilerek kötü alışkanlıklardan korunması gibi önemli de bir hedef üstlenmiştir. Bu hedefimize yönelik yaptığımız çalışmalar neticesinde oldukça olumlu geri dönüşler aldık.”

elde edilen bu görüşten hareketle kamu eliyle yürütülen futbol kamp merkezlerinin ekonomik ve turistik boyutunun yanı sıra sosyolojik bir boyuta sahip olduğu da söylenebilir.

Bölge halkının spora ve özellikle futbola karşı olumlu bakış açısı futbol kamp organizasyonlarının başarılı bir şekilde yürütülmesi konusunda önemli bir faktör olarak görülmektedir. Ayrıca görüşülen Erzurum Büyükşehir Belediyesi, Erzurum Palandöken ve Konaklı Kayak Merkezi İşletme Dairesi Başkanlığı gibi kamu kurum ve özel turizm işletmeleri yöneticilerinin bölgenin spor turizmi potansiyeline karşı olumlu görüş bildirmesi kamp merkezinin geliştirilmesi adına bir teşvik oluşturmaktadır.

Araştırmada ikincil veri ve bilgilerin derlenmesi ve yüz yüze görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler ışığında birtakım öneriler geliştirmek mümkündür. Bu öneriler kamu kurumları ve özel turizm işletmelerine göre oluşturulmuştur.

- Erzurum ilinin doğal olarak sahip olduğu yüksek irtifa özelliğinin fırsata çevrilerek değerlendirilmesi kapsamında, kamu ve özel turizm işletmeleri futbol kamp organizasyonlarına gerekli önemi vermelidir.
- Yüksek İrtifa Kamp Merkezi yöneticisi, menajerlik şirketi yöneticisi ve konaklama işletmeleri yöneticileri ile yapılan yüz yüze görüşme sonucunda kamp için gelen sporcuların modern kondisyon salonu eksikliğinden şikayet ettiği bilgisi alınmıştır. Buna göre konaklama işletmelerinin kondisyon salonlarını modernize etmesi ve ihtiyaç doğrultusunda makine ve teçhizatları temin etmesi gerekmektedir. İkinci seçenek olarak Yüksek İrtifa Kamp Merkezi ve konaklama işletmeleri ortak bir çalışma ile taleplere uygun modern kondisyon merkezi kurabilir. Modern kondisyon merkezine ek olarak sporcuların talebi doğrultusunda şok havuzları hayata geçirilmesi gerektiği de yine söz konusu görüşme katılımcıları tarafından belirtilmiştir.
- Futbol kamp merkezinin çekiciliğini arttırmak adına alışveriş, kaplıca, kültür ve şehir turları gibi çeşitli turistik aktivitelere yer verilebilir.
- Atatürk Üniversitesi, Büyükşehir Belediyesi, konaklama işletmeleri ve menajerlik şirketlerinin ortak akıl ile fırsatları değerlendirme konusunda birlikte hareket etmeleri tavsiye edilebilir.
- Kamu kurumları ve konaklama işletmeleri ortak çalışması ile büyük futbol takımlarının katılacağı ülke genelinde ses getirecek bir futbol turnuvası düzenlenebilir.
- Sezon öncesi kamp dönemlerini Erzurum'da geçirmek üzere yurtiçi ve yurtdışı liglerinden büyük takımlara özel tarifeler sunularak kamp merkezinin bilinirliği artırılabilir.
- Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı (KUDAKA) ve Erzurum Kalkınma Vakfı (ER-VAK) gibi kalkınma kuruluşları futbol kamp organizasyonlarını gerek fikirsel açıdan gerekse yeni projeler geliştirme anlamında desteklemelidir.
- Kalkınma kuruluşları, Büyükşehir Belediyesi, Atatürk Üniversitesi ve konaklama işletmelerinin ortak çalışması ile kamu destekli hibe programlarından faydalanılabilir.
- Futbol kampı için gelen spor kulüplerinin talebi doğrultusunda ihtiyacı karşılayacak standartlarda bir kros alanı oluşturulabilir.
- Tanıtım için gerekli katalog, afiş ve tanıtım kitapçığı vb. materyaller için gerekli maddi destek kamu ve özel turizm işletmeleri ortak çalışması ile sağlanabilir.
- Yüksek İrtifa Kamp Merkezi geliştirme ve genişletme çalışmaları ile paralel olarak artış gösteren talep doğrultusunda konaklama kapasitesi artırılabilir.
- Yeni yapılacak futbol sahaları için ses getirecek bir açılış töreni düzenlenebilir.
- Yüksek İrtifa Kamp Merkezi olarak dünyadaki öneml örneklerle karşılaştırmalı bir analiz yöntemiyle kıyaslanabilir. Bu noktada geleceğe yönelik daha sağlıklı planlamalar söz konusu olacaktır.
- Yüksek İrtifa Kamp Merkezi'nin çim kalitesi, yüksek irtifa özelliğine sahip olmasının avantajları ve tesislerin özellikler gibi teknik bilgilerin bulunduğu işin uzmanları tarafından akademik çalışmalar yapmak oldukça önemli bir adım olarak görülmektedir. Yapılan bu çalışmaların büyük kulüp yetkililerine ulaştırılması sonucunda ilave bir tanıtım faaliyeti yürütülebilir.

Kaynakça

- Akoğlan Kozak, M. & Bahçe, S. (2012). *Özel İlgi Turizmi*. Ankara, Detay Yayıncılık.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif Turizm*. Ankara, Detay Yayıncılık.

- Başkale, H. (2016). Nitel Araştırmalarda Geçerlik, Güvenirlik ve Örneklem Büyüklüğünün Belirlenmesi. *DEUHFED*, 9(1), 23-28.
- Çolak, O. (2009). *Turistik Ürün Çeşitlendirme Kapsamında Kırsal Turizm ve Kırsal Turizm İşletmeciliği: Şirince Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, Ş. & Demir, M. (2013). Futbol ve Turizm: Futbol Takımlarının Kamp Yeri Seçiminin Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi. *EKEV Akademi Dergisi*, 17(56), 361-374.
- Erem, O. (2009). *Futbol Turizmi Üzerine Belek Yöresinde Bir Araştırma*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Uzmanlık Tezi. Ankara
- Hacıoğlu, N. & Avcıkurt C. (2008). *Turistik Ürün Çeşitlendirmesi*. Ankara, Nobel Yayıncılık.
- Hazar, A. (2007). *Spor ve Turizm*. Ankara, Detay Yayıncılık.
- Hodgson, P. (1990). New tourism product development, current issues. *Tourism Management*, 2(1), Great Britain.
- Koca, H., Zaman, S. & Coşkun, O. (2007). Erzurum'un Spor-Kamp Turizmi Potansiyeli. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 12(18), 205-224.
- Kuş, E.(2003). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Teknikleri Nitel mi, Nicel mi?* Ankara, Anı Yayıncılık.
- Luborsky, M. R. & Rubinstein, R. L. (1995). Sampling in qualitative research: rationale, issues, and methods. *Journal of Aging Research*, 17(1), 89-113.
- Sevim, Y. (2002). *Antrenman Bilgisi*. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2016). "Tesislerin Denetlenmesi ve Belgelendirilmesi" <http://www.turizm.gov.tr/> (10.07.2016).
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (2016). "Turizm Çeşitleri" <http://www.turizm.gov.tr/> (10.07.2016).
- Toy, S. & Eymirli, E. (2012). Erzurum'un Yüksek İrtifa Sporcu Kampları Açısından Potansiyeli. Erzurum: T.C. Kuzeydoğu Anadolu Kalkınma Ajansı.
- Ulusan, Y. & Batman, O. (2010). Alternatif Turizm Çeşitlerinin Konya Turizmine Etkisi Üzerine Bir Araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. (23). 243.